

การวิเคราะห์ปัญหาเชิงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกักันผู้สูงอายุบ้านและการเลือกตั้ง

นายพุทธ์ พลอยงาม

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2536

ISBN 974-582-799-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

018907

๒๕๓๖.๐๑.๒๕

THE LEGAL ANALYSIS ON STATUS OF TAMBON AND VILLAGE CHIEF
AND ELECTION

MR. PRUTH PLOINGARM

คุณวิทย์ทรัพย์ากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF MASTER OF LAWS

DEPARTMENT OF LAW

GRADUATE SCHOOL

CHULALONGKORN UNIVERSITY

1993

ISBN 974-582-799-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์ปัญหาเชิงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการ
เลือกตั้ง

โดย นายพฤกษ์ พลอยงาม

ภาควิชา นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คาริห์ บุรณะนนท์

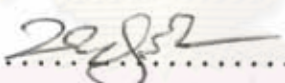
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี รูปสุวรรณ

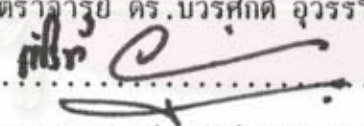

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

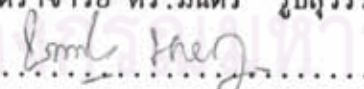

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

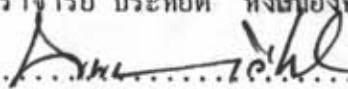
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อูรรโรณ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คาริห์ บุรณะนนท์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี รูปสุวรรณ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทอม เอี่ยมประยูร)

พดด้ร พลยงงม : การวเเคราะห้ป้ญหาเชงกฎหมยเกยวกับฐานะของกำนัผู้หญ่บ้านและ
การเลอกลง (THE LEGAL ANALYSIS ON STATUS OF TAMBON AND VILLAGE CHIEF
AND ELECTION) อ.ที่ปรกษา : ผศ.ค้วรท์ บูรณนณท์, 321 หน้า.

ISBN 974-582-799-1

การวเจยคร้งน้มีจุกม้งหมยที่จะศกษาและวเเคราะห้ป้ญหาเชงกฎหมยเกยวกับฐานะของกำนั
ผู้หญ่บ้านว่ามีฐานะอย่งไร เหมาะสมและมีป้ญหาหรอไม่ รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับวเการได้ตำแหน่ง
มาโดยการเลอกลงน้ มีอุปสรรค ตลอดจนป้ญหาข้อดี ข้อเสย เป็นประการใด

ผลการวเจยพบว่ กำนัผู้หญ่บ้านมีฐานะอย่งถึง 3 ฐานะค้วยกัน คอ ฐานะในการเป็นตัวแทน
ของรัฐ ฐานะในการเป็นตัวแทนของประชาชน และฐานะในการเป็นน้การเมอหรือตัวแทนพรรค
การเมือง และเนอจกบุคคลคนเคยวแต่มีถึง 3 ฐานะ ทำให้กำนัผู้หญ่บ้านเกยวความสัมพันธ์เกยวกับ
ฐานะและบทบาทหน้าที่ของตนเองซึ่งทำให้เกยวกับประสิทธิภาพในการบริหารงานตำบลหมู่บ้าน
ส่วนในด้านความสัมพันธ์ระหว่างฐานะของกำนัผู้หญ่บ้านกับการเลอกลงน้พบว่ฐานะจะเป็นตัวกำหนด
วเการได้มาซึ่งตำแหน่ง โดยหากกำนัผู้หญ่บ้านมีฐานะเป็นตัวแทนรัฐ วเการได้มาซึ่งตำแหน่งก็จะเป็น
วเการค้คเลอกลงแต่ตั้ง แต่หากมีฐานะเป็นตัวแทนประชาชนหรือตัวแทนพรรคการเมือง วเการได้มาซึ่ง
ตำแหน่งที่เหมาะสมก็จะเป็นการเลอกลงและพบว่ฐานะที่แท้จริงของกำนัผู้หญ่บ้านน้คอ ฐานะในการ
เป็นตัวแทนรัฐ ซึ่งเป็นมิตที่ฐานะความเป็นตัวแทนรัฐ โคคเค้น มีอทธพลครอบงำเหนือฐานะอื่น แต่กลับมี
วเการได้มาซึ่งตำแหน่งโดยการเลอกลง ซึ่งน่าจะไม่เหมาะสมและถูกต้องกับหลักการ ผู้วเจยได้เสนอให้
ปรบปรุ้งกฎหมยเกยวกับฐานะของกำนัผู้หญ่บ้าน ให้เหมาะสมกับสภาพการเมือง การปกครองแบบ
ประชาธิปไตย กำหนดมิตของฐานะตัวแทนประชาชนให้เหมาะสมชัดเจนเหนือฐานะอื่น ๆ โดยให้กำนั
ผู้หญ่บ้านมีฐานะเป็นตัวแทนประชาชนซึ่งถือเป็นบทบาทหลัก และฐานะตัวแทนรัฐเป็นบทบาทรอง ซึ่งมี
วเการได้ตำแหน่งมาโดยการเลอกลง แต่ให้ปรบปรุ้งกฎหมยเลอกลงกำนัผู้หญ่บ้านให้มีมาตรการ
ควบคุมให้ความเป็นธรรมในการเลอกลง และปรบปรุ้งข้อกำหนดเกยวกับคุณสมบัติของกำนัผู้หญ่บ้าน
ให้เหมาะสมย่งขึ้น.

ภาควชษา ..... นิตศาสตร์
สาขาวิชา ..... กฎหมยมหาชน
ปีการศึกษา 2535

ลายมือชอานิต .....
ลายมือชออาจารย์ที่ปรกษา .....
ลายมือชออาจารย์ที่ปรกษารวม .....

C 170623 : MAJOR LAW

KEY WORD:

: LEGAL ANALYSIS/ STATUS/ ELECTION/ TAMBON AND VILLAGE CHIEF
PRUTH PLOINGARM : THE LEGAL ANALYSIS ON STATUS OF TAMBON AND
VILLAGE CHIEF AND ELECTION. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF.
DUMRI BURANANON, 321 pp. ISBN 974-582-799-1

This thesis has the objective to study and legal analyse on the status of tambon and village chief which is appropriate to their status or not and there is any problem occurred. And also study the relation to the means of position approach by election which will face any problem and obstruction.

Result of the research occurred that tambon and village chief obtain three statuses all together, first, as the government representative, secondly, the people representative, and third, the political party representative. According to above mentioned, they are quite confused of their status and their functions which is generates the problem on efficiency of tambon and village administration. For relation between the status of tambon and village chief and election, it appears to be that the status will assign the means of position approach. In case of tambon and village chief are the status of government representative, they will gain the position by selected and appointed system. And if they are people or political party representative, the appropriate method to gain the position must be an election system. It has been found that the real status of tambon and village chief that clearly shown that they are the government representative and this status will dominate another status, but they gain their position through an election method. In this case, it seems not to be the right and appropriate approach. So, the researcher offers that all laws concerning with the status of tambon and village chief should be reformed in accordance with democracy. The people representative status must clearly defined, the tambon and village chief must perform this function to be the first priority. The method of gaining the position must be an election system, but all laws concerned must be reformed in order to be fairly election, and, also the qualifications of candidate must be appropriately improved.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์

สาขาวิชา.....กฎหมายมหาชน

ปีการศึกษา..... 2535

ลายมือชื่อนิติ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ผลสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เกิดขึ้นได้ด้วยความเมตตาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ดาร์รี่ บูรณะนนท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี รูปสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม รวมทั้งรองศาสตราจารย์ ประหยัด หงษ์ทองคำ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนม เอี่ยมประยูร รองศาสตราจารย์ ดร.ขุนศักดิ์ ไวสารวจ และโดยเจเพาะอย่างยิ่ง รองศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อูวรรธ ซึ่งเป็นผู้จุดประกาย เปิดกรอบความคิดและประเด็นการศึกษาวิเคราะห์ในหัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ของผู้วิจัย ตลอดจนเป็นผู้ที่ได้อ่านคำแนะนำและข้อคิดเห็นอันมีค่าอย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของคณาจารย์ที่ได้กล่าวนามแล้ว

ขอขอบพระคุณ นายเจตัง อินสว่าง รองผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร นายสมชาย ชุ่มรัตน์ ผู้อำนวยการกองงานความมั่นคง นายชินภาส ยารสเอก อดีตนายอำเภอดอกคำใต้ผู้ส่งกลับไปแล้ว นายชาญชัย สุนทรมัญญ์ ผู้อำนวยการกองราชการส่วนท้องถิ่น และนายศรศักดิ์ นิยมธรรม หัวหน้าฝ่ายวินัยและสมรรถภาพ กองราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งท่านเหล่านี้เป็นผู้บังคับบัญชาของผู้วิจัย ซึ่งได้ให้ความเมตตา ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ คุณจิราภรณ์ บุญญานุรักษ์ และคุณอัญชลี วิสุณี ในการให้ความช่วยเหลือในด้านการพิมพ์ รวมทั้งขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เจ้าหน้าที่ห้องสมุดกรมการปกครอง ที่ได้กรุณาอำนวยความสะดวกในการค้นหาข้อมูลเป็นอย่างดี

นอกจากนั้น ความสำเร็จในครั้งนี้จะมีขึ้นไม่ได้เลย ถ้าขาดการให้ความช่วยเหลือและเมตตาของบุพการี นายคัน นางออน พลอยงาม ขอกราบขอบพระคุณพ่อผู้ส่งกลับไปแล้ว และแม่ผู้ให้ชีวิตและโอกาสในการศึกษาแก่ผู้วิจัย ตลอดจนพี่น้องและครอบครัว "พลอยงาม" ผู้ช่วยเหลือให้กำลังใจอยู่เบื้องหลังมาตลอดเวลา โดยเฉพาะคุณณรงค์พรหม พลอยงาม

และสุดท้ายเหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้นในองค์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ผู้ทรงก่อตั้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อันเป็นสถาบันที่ประสาทวิชาให้แก่ผู้วิจัย รวมทั้งเป็นองค์ผู้ทรงก่อตั้งสถาบัน "กานันผู้ใหญ่นาน" ในการปฏิบัติการปกครองท้องที่ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2435 เป็นต้นมา คุณและสาระประโยชน์ที่พึงได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้แก่ "กานันผู้ใหญ่นาน" สถาบันอันมีฐานะเป็นตัวแทนราษฎรอย่างแท้จริง

พฤกษ์ พลอยงาม

พฤษภาคม 2536

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ตอนที่ 1 : วิวัฒนาการเกี่ยวกับฐานะของกานันผู้ใหญ่บ้าน.....	12
2 กานันผู้ใหญ่บ้านสมัยก่อนเนติรูปการปกครอง รัชกาลที่ 5.....	13
ผู้ใหญ่บ้านของชุมชนไทยสมัยบุพกาล.....	13
โครงสร้างสังคมและ เศรษฐกิจ.....	13
ฐานะของผู้ใหญ่บ้านและความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านและรัฐ.....	16
ผู้ใหญ่บ้านสมัยกรุงสุโขทัย.....	18
โครงสร้างการบริหารและการปกครอง.....	19
โครงสร้างสังคมและ เศรษฐกิจ.....	21
ฐานะของผู้ใหญ่บ้านและความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านและรัฐ.....	22
ผู้ใหญ่บ้านสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น.....	23
โครงสร้างการบริหารและการปกครอง.....	23
โครงสร้างสังคมและ เศรษฐกิจ.....	27
ฐานะและอำนาจหน้าที่ของกานันผู้ใหญ่บ้าน.....	30
ความสัมพันธ์ระหว่างกานันผู้ใหญ่บ้านและรัฐ.....	46
ผู้ใหญ่บ้านของล้านนาสมัยก่อนเนติรูปการปกครอง รัชกาลที่ 5.....	53
โครงสร้างการบริหารและการปกครอง.....	54
โครงสร้างสังคมและ เศรษฐกิจ.....	55
ฐานะของกานันผู้ใหญ่บ้านและความสัมพันธ์ระหว่างหมู่บ้านและรัฐ.....	58

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	ผู้นำหมู่บ้านของอีสานสมัยก่อนปฏิรูปการปกครอง รัชกาลที่ 5.....	61
	โครงสร้างการบริหารและการปกครอง.....	61
	โครงสร้างสังคมและเศรษฐกิจ.....	65
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และความสัมพันธ์ระหว่าง หมู่บ้านและรัฐ.....	67
	การปกครองในระบอบศักดินากับความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และราษฎร.....	70
3	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านสมัยปฏิรูปการปกครอง รัชกาลที่ 5.....	73
	การปฏิรูปการปกครอง พ.ศ.2435.....	73
	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิรูป.....	74
	การดำเนินการปฏิรูป.....	75
	การปกครองระบอบเทศาภิบาล.....	80
	การทดลองใช้ระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านในการปกครองท้องที่.....	83
	สาเหตุที่รัฐต้องปฏิรูปการปกครองท้องที่.....	83
	การทดลองเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	88
	ฐานะและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	93
	การประกาศใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116.....	97
	โครงสร้างการปกครองตำบลหมู่บ้าน.....	97
	ฐานะและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	101
	ผลกระทบจากการปฏิรูปการปกครองท้องที่.....	106
	การต่อต้านการปฏิรูปการปกครองท้องที่.....	108
	การรำลึกความร่วมมือต่อการปฏิรูป.....	114
	ความสัมพันธ์ระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับหมู่บ้านและรัฐ.....	117

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านสมัยหลังปฏิรูปการปกครองจนถึงปัจจุบัน.....	122
	สมัยรัชกาลที่ 6 พ.ศ.2457.....	123
	สมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม พ.ศ.2486.....	129
	สมัยรัฐบาลพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ พ.ศ.2489.....	136
	สมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม พ.ศ.2499.....	138
	สมัยรัฐบาลจอมพล ถนอม กิตติขจร พ.ศ.2514.....	140
	สมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช พ.ศ.2518.....	143
	สมัยรัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พ.ศ.2525.....	146
	สมัยปัจจุบัน.....	146
	ตอนที่ 2 : ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการเลือกตั้ง.....	152
5	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามจารีตประเพณี.....	153
	ผู้นำท้องถิ่นตามจารีตประเพณี.....	153
	ผู้นำท้องถิ่นที่มาจากระบบบริหารราชการ.....	154
	ผู้นำท้องถิ่นซึ่งมาจากผลิตผลของโครงสร้างสังคมชนบท.....	156
	ผู้นำท้องถิ่นซึ่งได้รับอำนาจทั้งจากระบบบริหารราชการและ ผลิตผลโครงสร้างสังคมชนบท.....	160
	กำนันผู้ใหญ่บ้านผู้นำท้องถิ่นตามจารีตประเพณี.....	164
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามจารีตประเพณี.....	164
	ความสัมพันธ์ตามจารีตประเพณีของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับราษฎร.....	167
	บทบาทและพฤติกรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	169
6	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมาย.....	176
	อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมาย.....	177
	ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่.....	177
	ตามกฎหมายอื่น.....	185

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	อำนาจหน้าที่ที่มีไว้กำหนดไว้ในกฎหมาย.....	190
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมาย.....	193
	กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของรัฐ.....	194
	กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของราษฎร.....	196
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการเป็นข้าราชการ.....	199
	เงินประจำตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	200
	วินัยของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	203
	เครื่องแบบและเครื่องหมายประจำตำแหน่ง.....	205
	สิทธิประโยชน์และสวัสดิการอื่น ๆ.....	209
	ความสัมพันธ์ตามกฎหมายของกำนันผู้ใหญ่บ้านและรัฐ.....	211
7	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามแนวคิดประชาธิปไตย.....	219
	แนวความคิดประชาธิปไตยในการปกครองตำบลหมู่บ้าน.....	220
	การรวมศูนย์อำนาจ : ป่อเกิดของปัญหา.....	220
	การกระจายอำนาจ : การให้ตำบลหมู่บ้านมีอำนาจปกครอง ตนเอง.....	224
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับแนวความคิดประชาธิปไตย.....	227
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการกำหนดวาระการดำรงตำแหน่ง...	229
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการเป็นนักการเมือง.....	233
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการปกครองตนเองของตำบลหมู่บ้าน.....	238
	การให้สภาพาสมีฐานะ เป็นนิติบุคคลและเป็นการปกครอง ส่วนท้องถิ่น.....	240
	การให้หมู่บ้านปกครองตนเองหรือเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่น.....	246
8	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการเลือกตั้ง.....	249
	ฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน.....	249

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
กําหนดผู้ใหญ่มานฐานะตัวแทนของรัฐ.....	249
กําหนดผู้ใหญ่มานฐานะตัวแทนของราษฎร.....	252
กําหนดผู้ใหญ่มานฐานะนักรการเมืองหรือตัวแทนพรรคการเมือง...	254
การเลือกตั้งกําหนดผู้ใหญ่มาน.....	255
วิธีการเลือกตั้ง.....	256
คุณสมบัติของกําหนดผู้ใหญ่มาน.....	261
ความสัมพันธ์ระหว่างฐานะของกําหนดผู้ใหญ่มานและการเลือกตั้ง.....	267
ฐานะ เป็นตัวกำหนดวิธีการได้มาซึ่งตำแหน่ง.....	267
ฐานะที่แท้จริงของกําหนดผู้ใหญ่มานในปัจจุบัน.....	272
ฐานะของกําหนดผู้ใหญ่มานและการเลือกตั้ง.....	275
9 บทสรุปและ เสนอแนะ.....	279
บรรณานุกรม.....	305
ภาคผนวก.....	312
ประวัติผู้เขียน.....	321

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบรมราชโองการ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

.....

...หน้าที่ของท่านทั้งหลายนั้นมีความสำคัญอยู่มาก เพราะนอกจากที่ท่านจะเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองซึ่งใกล้ชิดกับราษฎรในท้องที่ของท่าน คอยช่วยดูแลทุกข์ของเขาแล้ว ท่านยังเป็นตัวแทนของราษฎรเหล่านั้น โดยรับเลือกและรับความไว้วางใจจากเขาเข้ามาช่วยเป็นสื่อในการติดต่อกับทางราชการบ้านเมืองอีกด้วย งานบริหารปกครองจะอำนวยความสะดวกให้เกิดความร่วมมือเป็นแก่ประชาราษฎรได้เพียงไร ย่อมต้องอาศัยท่านทั้งหลายด้วยเป็นสำคัญ ท่านเป็นผู้ที่ได้ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับราษฎรในท้องที่ของท่านมาอย่างใกล้ชิด ย่อมเข้าใจถึงจิตใจและความต้องการของเขาเหล่านั้นได้ดีกว่าผู้ที่อยู่ห่างไกล ราษฎรย่อมจะต้องหวังพึ่งท่านเมื่อมีความเดือดร้อน ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงหวังว่าท่านทั้งหลายจะเอาใจใส่ดูแลความเป็นอยู่ของเขาให้มาก และทำตัวเองให้เป็นที่พึ่งแก่เขาสมกับที่เขาได้ไว้วางใจเลือกท่านขึ้นมาเป็นหัวหน้า จงพยายามบำเพ็ญตนให้สมกับตัวอักษรที่ตราหน้าหมวกเครื่องแบบของท่านที่ว่า "ระงับทุกข์บำรุงสุข"

ข้าพเจ้าใคร่จะขอให้ท่านทั้งหลาย ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และการทำงานโดยสุจริต ช่วยกันรักษาความสามัคคีและความสงบ จงตั้งอยู่ในความไม่ประมาท อย่าย่อมาที่ผู้ใดมาหลอกลวงให้แตกแยกและขาดความสามัคคีกัน จงตระหนักให้มากกว่าขึ้นชื่อว่าชาวไทยแล้ว ไม่ว่าจะถือศาสนาใด และแม้ชนบทรธรรมเนียมและภาษาที่ต่างกัน อาจจะคิดเห็นกันบ้างบ้างก็ตาม ต่างก็เป็นคนไทยด้วยกันทั้งสิ้น อยู่ในร่มธงเดียวกันมีทุกข์สุขและความมุ่งหวังอย่างเดียวกัน ขอจงหมั่นร่วมกันตรวจตราเหตุการณ์ เอาใจใส่ในทุกข์สุขของราษฎรในท้องที่ให้มาก และระมัดระวังอย่าให้เหตุร้ายใดเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อความปลอดภัยและความสงบสุขของประเทศ อันเป็นที่รักของเราทั้งหลาย.

.....

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระบรมราชโองการพระราชทานในการอบรมกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2505 เพื่อเป็นคติพจน์ นำชัยในการที่จะศึกษาและวิจัยหาข้อเสนอแนะ แนวทางการกำรแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ข้าพเจ้าจึงใคร่ขออัญเชิญพระบรมราชโองการนี้ ลงไว้เพื่อเป็นศิริมงคลเหนือเกล้าเหนือกระหม่อม ณ ที่นี้

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ